BENEDMO

#pfizerpapers

Een analyse van desinformatiestromen rond het covidvaccin van Pfizer

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Samenvatting

De ‘Pfizerpapers’ zijn een terugkerend fenomeen in desinformatie rond het Covid19-vaccin van Pfizer/BioNTech. Berichten over de verzwegen bijwerkingen of juist de ineffectiviteit van het vaccin verschijnen met enige regelmaat op complotsites en sociale media. De Pfizerpapers zijn een paraplunaam voor circa 300.000 pagina’s aan documenten die farmaceut Pfizer stapsgewijs heeft ingediend bij de FDA, de federale organisatie die een oordeel velt over toelating van vaccins in de Verenigde Staten.

Sinds een Amerikaanse non-profitorganisatie (Public Health and Medical Professionals for Transparency, afgekort PHMPT) een rechtszaak won, is de FDA gedwongen om het complete vaccindossier in een versneld tempo in de openbaarheid te brengen: circa 50.000 pagina’s per maand. PHMPT plaatst deze documenten op haar website, en die informatiestroom is een aanjager van berichten over ernstige bijwerkingen, talrijke miskramen of verhulde sterfte. Nieuwe complotverhalen doen het daarbij voorkomen alsof recente openbaarmakingen deze misstanden aan het licht brengen.

Dit rapport analyseert de inhoud en de verspreiding van Nederlandstalige berichten over de Pfizerpapers op complotsites, op Twitter en via het werk van factcheckers. Zo levert analyse van Nederlandstalig Twitter tussen 11 november 2020 tot 29 augustus 2022 met diverse Pfizerpaper-trefwoorden een dataset met 23.334 unieke tweets. Een tweede Twitter-search naar links van Pfizerpaper-complotverhalen genereerde 11.508 unieke tweets. De Twitter-search naar links naar factchecks van Pfizerpaper-verhalen leverde 295 unieke tweets.

Op Twitter vertoont de aandacht voor de Pfizerpapers kortstondige, maar impactvolle pieken. Die pieken worden veroorzaakt door specifieke berichten op complotsites. Een artikel gaat viraal, maar na een dag of twee wordt het niet meer gedeeld. Het aantal tweets over Nederlandstalige factchecks van Pfizerpaper-artikelen is te klein voor een uitgebreide analyse. Eén constatering is gerechtvaardigd: met 295 tweets op een totaal van 35.000 is het aandeel van factchecks in deze informatiestroom beperkt.

Inhoudelijk zijn er drie terugkerende verhaalthema’s te onderscheiden in berichten over de Pfizerpapers. Het eerste tracht het Pfizer-vaccin als ineffectief te bestempelen: het vaccin zou beperkt of helemaal niet werken. Het tweede thema draait om ernstige bijwerkingen, zoals hartproblemen, bloedstolsels en miskramen. Het derde thema draait

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

om geheimhouding: Pfizer zou eigenlijk de documenten verborgen willen houden, of 75 jaar willen uittrekken om alle informatie te publiceren.

Oppervlakkig bekeken lijkt het alsof een nieuwe batch Pfizerpapers nieuwe informatie en inzichten openbaart via artikelen en aandacht op sociale media. Dat is echter schijn, want inhoudelijk gaan deze complotverhalen uit van oudere Pfizerdocumenten uit 2020 en 2021. Er wordt kortom nieuwswaarde gefingeerd. Dat is mogelijk ook een verklaring waarom publicatie van nieuwe Pfizerpapers sinds mei 2022 nauwelijks nieuwe verhalen en aandachtpieken op sociale media opleveren. Het beeld uit de analyse in dit rapport wijst vooralsnog op een afnemende invloed van de Pfizerpapers als inspiratiebron en aanjager van desinformatie rond Covid19-vaccins.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Inhoudsopgave

Samenvatting **2**

Inleiding **5**

Pfizerpapers: inspiratiebron voor complotverhalen 5

55.000 pagina's per maand 6

Europese data vrij beschikbaar 7

Van complotsites en social media tot artsen en de Tweede Kamer 7

Tijdlijn **9**

Netwerkanalyse op Twitter **10**

Methode en dataselectie 10

Kwantitatieve analyse: Twitter en online artikelen 10

Kwalitatieve analyse: verhaalthema's rond het Pfizer-vaccin 14

Herhaalde verdachtmakerij 15

Transparantie-paradox 15

Conclusies **17**

Bijlage 1: Methode netwerkanalyse **18**

Bijlage 2: Overzicht factchecks **21**

Bijlage 3: Meest gedeelde desinfoverhalen **24**

Bijlage 4: Interview Jelle van Buuren **27**

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Inleiding

De afgelopen maanden werden berichten over de zogenaamde Pfizerpapers gretig gedeeld op social media. Verschillende foutieve beweringen die naar deze documenten verwijzen, werden door Vlaamse en Nederlandse factcheckers weerlegd. Waar komt het tienduizenden pagina's tellende vaccindossier vandaan, en wie plaatst het online?

Pfizerpapers: inspiratiebron voor complotverhalen
Toen Pfizer/BioNTech op 20 november 2020 een licentie aanvroeg voor het Covid-19 vaccin, diende het farmaceutische bedrijf een omvangrijk dossier met klinische data in bij de Food and Drug Administration (FDA), het agentschap dat in de Verenigde Staten toezicht houdt op de veiligheid en evaluatie van geneesmiddelen en vaccins.

Nadat het Pfizer-vaccin voorlopige goedkeuring kreeg in december 2020 publiceerde de FDA klinische data uit de vaccintrial van Pfizer. In augustus 2021 kreeg het vaccin de definitieve goedkeuring. In november 2021 gaf de FDA een rapport vrij met resultaten uit de eerste maanden na markttoelating van het vaccin, waaronder bijwerkingen die burgers zelf konden melden. Meer recent geeft de FDA maandelijks duizenden pagina's vrij die zij van Pfizer heeft ontvangen over de trial en andere aan het dossier verwante onderwerpen.

Het gaat om opgeteld honderden documenten, die vaccinsceptici aangrijpen voor het verspreiden van desinformatie over het Pfizer-vaccin. Ook in het Nederlands gaat sinds december 2020 de ene na de andere bewering rond verwijzend naar de zogenaamde 'Pfizerdocumenten', ook wel 'Pfizer papers' of 'Pfizer studies' genoemd. Minstens 18 foutieve beweringen gebaseerd op deze documenten werden door Vlaamse en Nederlandse factcheckers al ontkracht. Bijlage 2 geeft een overzicht van deze factchecks.

Het lijkt er niet op dat deze berichtenstroom spoedig gaat opdrogen. Ook de komende maanden kunnen nieuwe beweringen opduiken onder de noemer Pfizerdocumenten. Knack-factchecker Rien Emmery verwees eerder al naar dit fenomeen als "heropgewarmde broodjes aap".

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

55.000 pagina's per maand

In de openbaarmaking van de Pfizerdocumenten speelt de Amerikaanse non-profit Public Health and Medical Professionals for Transparency (PHMPT) een belangrijke rol. De PHMPT werd door een aantal wetenschappers opgericht na definitieve goedkeuring van het Pfizervaccin in augustus 2021.

Het doel van de non-profit is "om de gegevens waarop de FDA zich baseerde voor de licenties van COVID-19-vaccins, te verkrijgen en delen". PHMPT heeft cardioloog Peter McCollough als voorzitter en is gevestigd in Dallas. Uitspraken van zowel de voorzitter als andere leden van PHMPT werden al meermaals ontkracht door factcheckers.

De FDA mag volgens de wet in de VS geen gegevens vrijgeven over geneesmiddelen voordat deze zijn goedgekeurd. Na de goedkeuring van het Pfizer-vaccin vroeg PHMPT via een Freedom of Information Act- verzoek om alle documenten vrij te geven die de FDA van Pfizer heeft ontvangen. De FDA kan het dossier echter niet zomaar in één keer vrijgeven. De honderden documenten moeten worden geredigeerd op vertrouwelijke informatie, zoals privégegevens van patiënten. Volgens de FDA is dit erg tijdsintensief omdat het in totaal om 450.000 documenten gaat.

Omdat niet onmiddellijk gehoor werd gegeven aan het Freedom of Information-verzoek, startte PHMPT in september 2021 een rechtszaak tegen de FDA. Tijdens die procedure stelde de FDA voor om maandelijks 500 pagina's vrij te geven. De PHMPT stelde dat het met dat tempo jaren zou gaan duren voordat alle informatie openbaar is gemaakt. Een rechtbank in Texas ging daarin mee en besliste begin 2022 dat de FDA vanaf maart 50.000 pagina's per maand moet vrijgeven.

Alle documenten die het van de FDA ontvangt, zet PHMPT op de eigen website, zonder enige uitleg of duiding van wat er in de verschillende documenten staat. In tegenstelling tot afgeronde wetenschappelijke publicaties en officiële rapporten gaat het om ruwe data en deeldossiers over uiteenlopende zaken. Door het ontbreken van context is het lastig en meestal onmogelijk om de inhoud te duiden, of na analyse een steekhoudende conclusie te trekken.

Recent gepubliceerde Pfizerpapers zijn kortom erg ontoegankelijk. Het is dus niet verwonderlijk dat desinformatie die rondgaat in 2022 nog steeds verwijst naar de oude rapporten die de FDA in 2020 en 2021 al openbaar maakte. Iedere maand dat de FDA nieuwe documenten vrijgeeft, gaan er claims rond verpakt als "nieuwe informatie die boven water komt", die in werkelijkheid teruggrijpen op twee gedateerde publicaties.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Europese data vrij beschikbaar
Het is opvallend dat documenten die in de Verenigde Staten openbaar worden gemaakt, zoveel stof doen opwaaien in Nederland en België. Pfizer heeft namelijk dezelfde documenten ingediend bij de Europese tegenhanger van de FDA, het European Medicines Agency (EMA), dat het vaccin van Pfizer op 21 december 2020 goedkeurde. In tegenstelling tot de VS zijn in Europa alle data voor iedereen toegankelijk, net als voor de andere goedgekeurde vaccins tegen Covid-19. Een overzicht vind je op deze pagina.

Toch circuleert in Nederland en België veel minder desinformatie over Covid19-vaccins op basis van Europese data. Dit valt te verklaren doordat een groot deel van de desinformatie omtrent Covidvaccins wordt overgenomen uit antivaccincampagnes uit de Verenigde Staten, van onder meer Children's Health Defense van Robert F. Kennedy Jr. en een handvol andere organisaties, die worden aangeduid als de 'Disinformation Dozen'.

Van complotsites en social media tot artsen en de Tweede Kamer
Artikelen van Children's Health Defense of Steve Kirsch worden met grote regelmaat integraal vertaald en al dan niet bewerkt overgenomen door Frontnieuws en 9fornews. Deze Nederlandse complotsites staan bekend om het verspreiden van desinformatie omtrent Covid19-vaccins.

De artikelen over Pfizerpapers of gevaren van vaccins van deze complotsites worden gretig gedeeld op social media. Tegelijkertijd verwijzen socialmediagroepen als Viruswaarheid ook rechtstreeks naar de documenten van de PHMPT-website. De Pfizerpapers of Pfizerdocs zijn een populair begrip op zichzelf geworden. Soms verwijzen gebruikers naar totaal andere documenten, maar worden ze toch onder de noemer Pfizerpapers gebracht. Andere keren wordt er zelfs helemaal niet ingegaan op de vraag om welke documenten het gaat.

Het fenomeen Pfizerpapers reikt verder dan complotsites en anonieme posts op sociale media. In Nederland verwezen politici van de partij Forum voor Democratie naar de Pfizerpapers. Zo deelden de partijleider en een Europarlementariër posts over dit onderwerp op Twitter en vermeldde een parlementslid het zelfs tijdens een betoog in de Tweede Kamer.

Ook in Vlaanderen bereikten de Pfizerpapers de mainstream. Een journalist bracht het onderwerp aan in een veel gelezen en gedeeld stuk, dat de mosterd haalde bij de eerder vermelde Amerikaanse blogs. Ook een ex-docent gezondheidswetenschappen deelde op sociale media foutieve informatie gebaseerd op de documenten. De journalist en docent

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

zijn beiden betrokken bij een reeks betwiste filmpjes die in mei 2022 de publieksprijs won van de Vlaamse Cultuurprijzen.

Zelfs enkele artsen verspreidden op basis van de Pfizerpapers desinformatie. De vaccin-kritische groep Artsen Covid Collectief (ACC) in Nederland had het meermaals over "Pfizergate", net als de Vlaamse tegenhanger Artsen voor Vrijheid (AVV). Beide organisaties werden oorspronkelijk opgericht door erkende artsen, hoewel de voorzitter van ACC inmiddels opstapte en er bij de Belgische Orde der Artsen een procedure loopt tegen de oprichter van AVV.

In het tweede deel van dit rapport zullen de inhoud en de verspreiding van Nederlandstalige berichten over de Pfizerpapers worden geanalyseerd op complotsites, op Twitter en via het werk van factcheckers, in de periode tussen 11 november 2020 tot 29 augustus 2022.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Pfizer Documenten

Tijdlijn

20 NOV 2020
Pfizer dient aanvraag in bij de FDA voor een Emergency Use Authorization voor hun COVID-19-vaccin

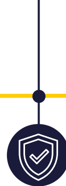
8 DEC 2020
Eerste safety data voor Pfizer-vaccin beschikbaar op website FDA.

11 DEC 2020
FDA staat EUA vergunning toe voor Pfizer-vaccin.

28 JAN 2021
"De studie ligt onder vuur: niet representatief, mensen met zwakke gezondheid uitgesloten."

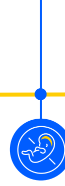
7 MEI 2021
"Ongevaccineerd persoon kan onvruchtbaar worden door huidcontact of inhalering van een gevaccineerd persoon"

2 DEC 2020
"Zes mensen zijn overleden door Pfizer/BioNTech's coronavirus vaccin test"

9 DEC 2020
"Twee proefpersonen voor coronavaccin Pfizer overleden"

"22 ernstige ziekten en tegenreacties door Covid 19-vaccins"

3 JAN 2021
"Hier is de FDA-lijst met ernstige bijwerkingen"

26 APR 2021
"Pfizer bekent dat er schadelijke transmissie zou optreden van gevaccineerden op ongevaccineerden"

31 MEI 2021
"Van de kinderen die deelnamen aan vaccinproeven van Pfizer, liefst 86% bijwerkingen ervaarde"

2 MAART 2022
"Een recent vrijgegeven document negen pagina's met 'achtergehouden bijwerkingen' bevat, veroorzaakt door het coronavaccin van Pfizer-BioNTec"

6 JAN 2022
Rechter in Texas oordeelt dat FDA de documenten moet vrijgeven aan tempo van "meer dan 12.000 pagina's" voor 31 januari, en vervolgens "55.000 pagina's om de 30 dagen"

2 DEC 2021
"Vaccinontwikkelaar Pfizer heeft 1.223 doden tijdens de proeven verzwegen"

4 NOV 2021
"Pfizer vervalste bewust studieresultaten"

27 AUG 2021
Aanvraag van non-profit PHMPT om informatie, waarop FDA beslissing baseerde, openbaar te maken

1 MAART 2022
Eerste lading aan pagina's die tijdens beoordelingsfase bij de FDA werd ingediend.

15 DEC 2021
"Voor elke coronadode die het vaccin op korte termijn bespaart, overlijden vier mensen extra aan hartfalen"

17 NOV 2021
FDA stelt voor maandelijks ongeveer 500 bladzijden van de documenten vrij te geven. Postmarketing Experience rapport is vrij beschikbaar.

16 SEPT 2021
Klacht PHMPT omdat FDA niet snel genoeg tegemoetkomt

23 AUG 2021
FDA keurt Pfizer vaccin definitief goed

10 MAART 2022
"Uit documenten zou blijken dat Pfizer bij het testen van zijn coronavaccin op 1291 bijwerkingen stuitte"

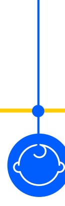
5 MEI 2022
"Een vrijgegeven document bewijst dat het Pfizer-vaccin tegen COVID-19 slechts "12%" effectief is"

1 JUNI 2022
"82% - 97% van de Pfizer COVID-19 gevaccineerde zwangere vrouwen hun baby's verloren"

17 AUG 2022
"Naomi Wolf 'is tot de ontdekking gekomen dat 44% van de zwangere vrouwen die een #gifprik van #Pfizer hebben genomen een miskraam hebben gekregen.'"

22 MAART 2022
"Gevaccineerden 500% meer kans hebben op een hartaanval"

9 MEI 2022
"Laatste serie documenten die Pfizer moest vrijgeven, waaronder negen pagina's met niet eerder bekende ernstige bijwerkingen van het Pfizer-vaccin. Prominent genoemd in de lijst zijn verschillende vormen van hepatitis."

27 JUNI 2022
"Nieuwe Pfizer documenten bewijzen dat vaccins eierstokken aantasten"

Klik op de teksten om de factchecks te bekijken!

Donkerblauwe iconen: Historie van de Pfizerpapers

Lichtblauwe iconen: Desinformatie verwijzend naar de Pfizerpapers

BENEDMO

Netwerkanalyse op Twitter

Methode en dataselectie

Om een beeld te krijgen van de timing en verspreiding van berichten over de Pfizerpapers is er een trefwoord-analyse gedaan op Twitter, vanaf november 2020, na de eerste aanvraag van Pfizer bij de FDA. Met de trefwoorden 'pfizergate', 'pfizerdocumenten', 'pfizerdocs', 'pfizerpapers', 'pfizerleaks' of 'PfizerLiedPeopleDied' werden 23.334 unieke tweets gevonden (voor de uitgebreide methode, zie bijlage 1).

Daarnaast werd op Twitter gezocht naar tweets met links naar artikelen over Pfizerpapers op bekende Nederlandstalige complotsites. Dit leverde nog eens 11.508 tweets op (zie bijlage 1 voor meer informatie).

Kwantitatieve analyse: Twitter en online artikelen

Onderstaande grafiek toont het aantal tweets doorheen de tijd. Hoewel er al vanaf de voorlopige goedkeuring van de FDA desinformatie rondgaat over de Pfizerpapers, duiken termen als Pfizerdocs (blauwe lijn) pas op Twitter op in de aanloop naar de definitieve goedkeuring door de FDA (november 2021). De Pfizerpapers gaan pas echt viraal na de klacht van PHMPT. Ook artikelen op complotsites (gele lijn) zien we pas opduiken rond die periode.

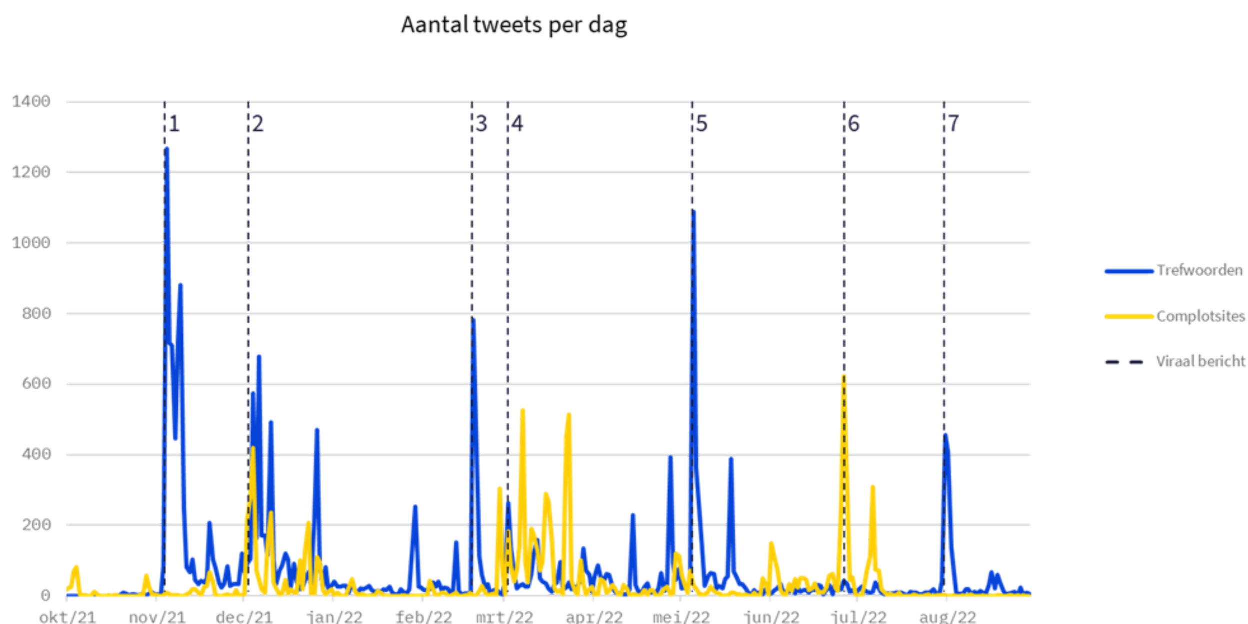

Fig. 1 - De blauwe lijn toont het aantal tweets per dag op basis van trefwoorden. De gele lijn doet hetzelfde voor artikelen van complotsites. Stippellijnen markeren berichten die het meest viraal gingen.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Eerder dan als een gelijkmatige stroom, zien we desinformatie terugkomen in kortstondige maar impactvolle pieken. Die pieken worden veroorzaakt door specifieke berichten.

1: 2021-11-04: Pfizer vervalste bewust studieresultaten

2: 2021-12-03: Vaccinontwikkelaar Pfizer heeft 1.223 doden tijdens de proeven verzwegen

3: 2022-02-18: "Europarlementariërs eisen aftreden van Ursela von der Leyen" *

4: 2022-03-02: Negen pagina's aan "achtergehouden bijwerkingen" veroorzaakt door het coronavaccin van Pfizer

5: 2022-05-05: Een vrijgegeven document bewijst dat het Pfizer-vaccin tegen COVID-19 slechts "12%" effectief is

6: 2022-06-27: Nieuwe Pfizer documenten bewijzen dat vaccins eierstokken aantasten

7: 2022-07-31: De Pfizer Papers: verkeerde conclusies verklaard **

* Twitteraars gebruiken de term 'Pfizergate' ook om te verwijzen naar de voorzitter van de Europese Commissie Ursula Von der Leyen die in opspraak kwam door haar onderhandelingen met Pfizer. Dit verklaart de piek in februari 2022.

** De laatste piek die we vonden, gaat niet om desinformatie, maar is daarentegen een analyse van Nieuwsuur (een programma van de Nederlandse publieke omroep NOS) óver desinformatie rond de Pfizerpapers. Zij brachten de meest gedeelde en gelikete tweets in kaart in deze visualisatie.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Top 5 meest gedeelde complotsites van desinformatie over de Pfizerpapers

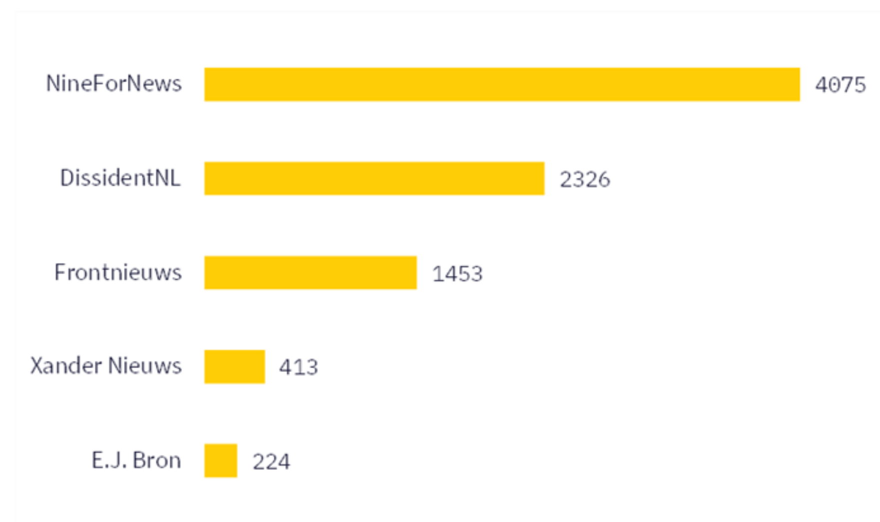

Fig. 2 - Aantal unieke tweets met een URL-link naar een complotsite. November 2020 tot augustus 2022.

Meestal komen de pieken voor deze websites overeen met een bepaald artikel dat in hoog tempo viraal gaat, maar na een paar dagen helemaal niet meer gedeeld wordt. Zo werd het meest gedeelde artikel op Twitter, dat werd gefactcheckt, vlak na publicatie meer dan 1000 keer getweet per dag. Maar enkele dagen later werd er geen enkele keer meer naar verwezen.

RANK	TWEET	ACCOUNT	#RETWEETS	DATUM
1	Europarlementariërs eisen aftreden van Ursela von der Leyen vanwege…een hele waslijst waar je normaal gesproken voor 1 ervan, al je jas aan kunt trekken #PfizerGate #GeenQR	@VegtDoor	1329	18 februari 2022
2	In de Kamer zei @attjekuiken dat artsen die zich tegen de corona vaccinatie uitspraken uit hun functie gezet moesten worden. Nu zijn de #PfizerDocs vrij gegeven en daarin blijkt dat deze artsen gelijk hadden. Dus wat nu @PvdA ? Attje maar uit haar functie ivm desinfo verspreiden?	@moeva18	1132	5 mei 2022
3	Zweedse artsen: stop met Pfizer. Het positieve effect valt tegen, zeker na verloop van tijd en de gezondheidsschade is immens, zeker bij de jeugd die niets te vrezen heeft van covid. Via @MarcVegt.	@hansvantelling	1044	17 november 2021

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

RANK	TWEET	ACCOUNT	#RETWEETS	DATUM
	'Zweedse artsen eisen stopzetting van vaccin'			
4	⚠️ 🔴 PFIZER EXPOSED 🔴 ⚠️ Het komt eindelijk uit! Pfizer heeft de klinische fase-3 studiedata vervalst! Er is dus gesjoemeld met de mogelijke bijwerkingen én bovenal de échte werkzaamheid van de gifspuitjes! 😳😳 #Pfizergate	@pwrdbyanthony	895	4 november 2021
5	Een paar van de mogelijke "vaccin" bijwerkingen ("adverse events") genoemd in het "postmarketing" report dat Pfizer op last van de Amerikaanse rechter vorige week heeft moeten vrijgeven...... https://phmpt.org/wp-content/uploads/2021/11/5.3.6-postmarketing-experience.pdf #oversterfte #VaccinatieSchade #Pfizergate #vaccinatieplicht	@PvanHouwelingen	744	6 december 2021

Fig. 3 - Top 5 meest gedeelde tweets over Pfizerpapers. November 2020 tot augustus 2022.

In de derde en laatste analyse is gekeken naar tweets die Nederlandstalige factchecks over Pfizerpapers deelden. Op een totaal van zo'n 35.000 tweets leverde dat slechts 295 unieke tweets op: te weinig voor een uitgebreide analyse. Wat betreft de Pfizerpapers is er op Twitter een duidelijk verschil in omvang tussen de verspreiding van factchecks en van desinformatie. Op Facebook ligt dat anders: volgens een analyse van NOS is het meest gedeelde bericht daar een factcheck van VRT.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Kwalitatieve analyse: verhaalthema's rond het Pfizer-vaccin

In artikelen en tweets over de Pfizerpapers zijn een aantal verhaalthema's of rode draden te zien. Een eerste rode draad tracht het Pfizer-vaccin in diskrediet te brengen door te stellen dat het slechts in beperkte mate effectief is of helemaal niet zou werken. Dit gebeurt door creatieve maar misleidende berekeningen op basis van de data uit de Pfizerpapers. Andere claims stellen dan, onterecht, dat de onderzoeksresultaten niet zouden kloppen.

Een tweede rode draad wijst op allerlei ernstige bijwerkingen die uit de documenten van Pfizer zouden spreken, zoals hartproblemen, leverfalen en miskramen. Het meest populaire document dat hierbij wordt aangehaald is het 'Post-marketing experience report' dat de FDA in november 2021 publiceerde.

Dit rapport maakte deel uit van het proces dat leidde tot de definitieve goedkeuring van het vaccin door de FDA. Het geeft een overzicht van zogenaamde 'adverse events of special interest' (AESI). Dit zijn verschillende medische problemen die patiënten zelf kunnen melden nadat ze een dosis van het vaccin toegediend kregen. Het gaat over meldingen die geregistreerd werden tussen 1 december 2020 en 28 februari 2021.

Het probleem met berichten over dit document is dat de gegevens die erin staan een lijst van mogelijke bijwerkingen vormen, die tijdens de monitorperiode werden gemeld. Van deze gemelde symptomen of klachten wordt in dit document niet vastgesteld dat ze zijn veroorzaakt door vaccinatie.

In de VS kan iedereen na een vaccinatie mogelijke problemen melden bij het VAERS (Vaccine Adverse Event Reporting System). Van dit systeem wordt soms misbruik gemaakt door mensen die aandoeningen verzinnen en gaan rapporteren. Dit leidt weer tot een nieuwe bron voor desinformatie: zo deden in de eerste helft van 2021 geruchten de ronde over jonge kinderen en ongeborenen die zouden zijn gestorven na vaccinatie.

Het kan nog sterker: volgens sommigen tonen de Pfizerdocumenten aan dat zelfs ongevaccineerde mensen bijwerkingen kunnen ondervinden via *shedding*, waarbij gevaccineerden schadelijke deeltjes van het vaccin zouden afstoten. Er bestaat echter geen bewijs voor *shedding* bij vaccins en er valt dan ook niets over terug te vinden in de documenten van Pfizer.

De derde rode draad gaat over de publicatie van de documenten zelf. Pfizer zou het dossier verborgen willen houden in samenwerking met de overheid, om zich in te dekken tegen claims naar aanleiding van bijwerkingen. Tijdens het proces dat leidde tot het vrijgeven van de Pfizerpapers, berekende een advocaat van PHMPT dat met het tempo van 500

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

pagina's per maand het tot 75 jaar zou duren voor alle informatie beschikbaar is. Dit ging men interpreteren alsof de FDA de documenten 75 jaar lang wilde verborgen houden.

Herhaalde verdachtmakerij

Artikelen die data uit de Pfizerpapers aanhalen, hebben het steevast over 'gelekte', 'geheime', 'verborgen' of 'vertrouwelijke' documenten, terwijl de documenten vrij beschikbaar zijn. Sommige gegevens over vaccinbijwerkingen staan al sinds december 2020 op de website van de FDA. Verder zijn er ook veel gegevens te vinden in publicaties in medische tijdschriften over de effectiviteit en bijwerkingen van vaccins.

Berichten over de Pfizerpapers worden aantrekkelijk gemaakt door ze als nieuwe onthullingen of ontdekkingen te presenteren. Berichten worden vaak gedeeld met hashtags als #PfizerLeaks of #PfizerGate. Sommigen insinueren zelfs dat de oorlog in Oekraïne zou dienen als afleidingsmanoeuvre die het vaccindossier uit de publieke aandacht houdt. In werkelijkheid verwijzen berichten over de Pfizerpapers naar documenten die de FDA al maanden geleden online zette.

Herhaling van berichten over de Pfizerpapers draagt bij aan de geloofwaardigheid, zegt Jelle van Buuren, onderzoeker en docent aan de Universiteit Leiden en gespecialiseerd in complottheorieën. "Mensen geloven makkelijker wat ze vaker horen. Vaak gaat het maar om één niet-onderbouwde bewering, die in opeenvolgende publicaties steeds zekerder lijkt te worden." Complotsites werpen een nieuwe onthulling uit de Pfizerpapers op. Politici en journalisten die hier belang bij hebben, pikken dit op. En dan wordt het nog eens geëchood op sociale media. "In die cirkel kan een vraagteken veranderen in een uitroepteken," stelt Van Buuren.

Transparantie-paradox

Bijzonder aan de complottheorieën over de Pfizerpapers is dat ze gebaseerd zijn op een immense hoeveelheid documenten van het bedrijf zelf, openbaar gemaakt na een beroep op de rechter. Die wijze van openbaarmaking voedt de complottheorieën. Van Buuren: "Je kunt dat de transparantie-paradox noemen. Als er dan uiteindelijk iets wordt gepubliceerd na een beroep moet dat meteen een 'ongelooflijke onthulling' zijn. Aan de andere kant: als je alles direct openbaar maakt, zeggen complotdenkers dat je probeert om de onthullende gegevens te begraven in een enorme berg documenten."

Wat kunnen journalisten en overheid doen om het wantrouwen tegen te gaan? Volgens Van Buuren moeten journalisten stug doorgaan met hun werk. "Die moeten op een professionele manier al die documenten doorwerken en open zijn over hun eigen beperkingen en fouten. Op de lange duur win je daarmee vertrouwen terug bij de grote middengroep."

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Bij de overheid is het goed dat het coronabeleid kritisch wordt geëvalueerd: "Het laat zien dat het niet allemaal mensen zijn die onder een hoedje spelen met elkaar. Daarnaast zou de overheid voortdurend, en niet pas als er een crisis uitbreekt, moeten investeren in netwerken met bijvoorbeeld huisartsen om wantrouwende groepen te bereiken."

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Conclusies

Het fenomeen Pfizerpapers duikt op Twitter op in pieken. Berichten die verwijzen naar artikelen over de Pfizerpapers gaan kortstondig viraal op Twitter, maar die aandacht verdwijnt weer binnen enkele dagen. Daarna blijft het stil tot weer een nieuw artikel verschijnt. Aan de bron van die pieken liggen specifieke tweets of artikels van complotsites.

Transparantie speelt een bepalende rol: het verhaal rond de Pfizerpapers deed het pas echt goed nadat FDA door de rechter werd gedwongen om letterlijk alle data die ze van Pfizer kreeg versneld vrij te geven. Tegelijkertijd diende Pfizer in Europa eenzelfde soort dossier in, maar dat is tot nu toe geen bron van complotten en desinformatie, terwijl de documenten uit dit dossier al lange tijd publiek toegankelijk zijn.

De berichtenstroom over de Pfizerpapers lijkt geen lang leven beschoren. Elke nieuwe verzameling openbaar gemaakte documenten wordt niet gevolgd door een evenredige hoeveelheid artikelen met complotten en desinformatie - integendeel. De data die de FDA vrijgeeft, zijn zo complex en ongefilterd, dat zelfs de creatiefste complotdenkers er niets uit kunnen opmaken.

Complotsites laten het lijken alsof ze hun nieuws en artikelen telkens op nieuwe gelekte informatie baseren. Maar in werkelijkheid verwijzen ze steeds naar een beperkt aantal relatief oude documenten. Op basis van de netwerkanalyse in dit rapport lijken de Pfizerpapers als bron van desinformatie stilaan uitgeput.

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Bijlage 1: Methode netwerkanalyse

De netwerkanalyse op Twitter is gebaseerd op 3 verschillende datasets. Voor elke set werd een andere bron gebruikt om data te verzamelen:
1) tweets met trefwoorden over Pifzerpapers
2) artikels van Nederlandstalige complotsites die zich baseerden op de Pfizerpapers
3) URL's van factchecks over de pfizerpapers

Software

Eigen scrapingtools van Textgain en Bellingcat werden gebruikt.

Trefwoorden

Een eerste dataverzameling werd enkel op de term 'pfizerpapers' toegepast. De hashtags die het vaakst voorkwamen met deze term vormden de basis voor de uiteindelijke analyse: 'pfizerpapers', 'pfizergate', 'pfizerdocumenten', 'pfizerdocs', 'pfizerleaks' of 'PfizerLiedPeopleDied'.

Websites

De URL's van websites voor dataset 2 zijn websites die uit eerder onderzoek van Textgain en uit factchecks, bekend staan om het verspreiden van complotten of desinformatie.

Daarnaast speelt ook een meer praktische reden een rol: het moet mogelijk zijn om de websites te scrapen. De meeste website zijn wordpress-sites, die scraping toestaan. Andere gebruiken rss-feeds die werden vastlegden voor de analyse.

Hieronder staat een lijst met websites die in deze analyse zijn gebruikt.

commonsensetv.nl
de-toestand-in-de-wereld.com
de-ware-wereld.nl
debataafschecourant.wordpress.com
dissident.one
ejbron.wordpress.com
geenstijl.nl
hetanderenieuws.nl
jdreport.com
martinvrijland.nl
niburu

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

pallieterke.net
palnws.be
reactnieuws.net
stopdebankiers.com
tpo.nl
tpook.nl
verenoflood.nu
www.dagelijksestandaard.nl
www.dlmplus.nl
www.doorbraak.be
www.ellaster.nl
www.frontnieuws.com
www.golfbrekers.be
www.interessantetijden.nl
www.krapuul.nl
www.lnnmedia.nl
www.ninefornews.nl
www.stopworldcontrol.com
www.transitieweb.nl
www.wakkernieuws.be
www.wanttoknow.nl
www.xandernieuws.net

Deel 1 - inhoudsanalyse

Voor elk van de 3 verzamelde datasets keken we naar originele tweets, quote-tweets (inclusief de gequoteerde tweet) en retweets (inclusief de tweets die werden geretweet). We voerden drie soorten inhoudsanalyse uit:

- Hashtag
- URL's/domeinen (een domein is het platformen waartoe een URL behoort)
- Vermeldingen

Voor elk daarvan hebben we de inhoud waar nodig genormaliseerd. Afkorten, hashtags en vermeldingen omzetten in kleine letters; subdomeinen van URL's vervangen en meerdere URL's die voor hetzelfde platform worden gebruikt groeperen (bv.: youtube.com, youtu.be).

Voor visualisaties doorheen de tijd gebruikten we de originele UTC-tijdstempels. Aangezien de tweets bijna uitsluitend in België en Nederland werden gelokaliseerd, werd het verschil niet als een probleem beschouwd.

De inhoudsanalyse begon met het verzamelen van de top 50 meest gedeelde of vermelde tweets waarbij we nagingen of ze effectief overeenkwamen met het onderwerp, wat het

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

geval bleek te zijn. We keken ook naar specifieke tweets om interessante verhalende voorbeelden te vinden.

Deel 2 - netwerkanalyse

Voortbouwend op de verschillende soorten van inhoud die we verzamelden uit de data uit Twitter creëerden we verschillende netwerktypes:

- een volledig gericht netwerk van entiteiten (gebruikersnamen, hashtags, url's, domeinen) als 'nodes' en 'edges' die de interactie tussen hen representeren
- een gericht netwerk van vermeldingen waarbij gebruikersnamen nodes zijn en edges gaan van een vermeldende gebruikersnaam naar een vermelde gebruikersnaam
- een ongerichte hashtaggrafiek waarbij hashtags nodes zijn en ze met elkaar verbonden zijn als ze in dezelfde tweet voorkomen.

Vergelijking

We vergeleken de datasets tussen fact-checks en nepnieuws in de veronderstelling dat hun volledigheid representatief was voor de werkelijke verspreiding op twitter. Voor beide sets werden dezelfde configuraties gebruiken voor het ophalen van data.

BENEDMO

Bijlage 2: Overzicht factchecks

TITEL	URL	PLATFORM	DATUM
FDA benadrukt dat proefpersonen niet aan bijwerkingen Pfizer-vaccin stierven	https://dpa-factchecking.com/netherlands/201225-99-813556/	DPA	28 december 2020
Nee, overlijdens en gezichtsverlamming komen niet vaker voor na een injectie met het Pfizer-vaccin	https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/29/check-nee-overlijdens-en-gezichtsverlamming-komen-niet-vaker-v/	VRT NWS	29 december 2020
Ernstige aandoeningen geen bewezen bijwerking van Pfizer vaccin	https://dpa-factchecking.com/netherlands/210106-99-920704/	DPA	6 januari 2021
Ook artsen op het verkeerde been gezet	https://www.gezondheidenwetenschap.be/in-de-kijker/factcheck-beweringen-artsen-voor-vrijheid	Gezondheid en wetenschap	11 februari 2021
Pfizer-protocol zegt niets over effect coronavaccin op vruchtbaarheid van ongevaccineerden	https://dpa-factchecking.com/netherlands/210511-99-550123/	DPA	11 mei 2021
Coronavaccins kunnen geen problemen veroorzaken bij niet-gevaccineerde personen	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/coronavaccins-kunnen-geen-problemen-veroorzaken-bij-niet-gevaccineerde-personen	Factcheck Vlaanderen	20 mei 2021
Bericht over bijwerkingen Pfizer-vaccin bij jongeren klopt niet	https://dpa-factchecking.com/netherlands/210601-99-820689/	DPA	1 juni 2021

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Neen, "Pfizergate" betekent niet dat Pfizer studieresultaten over het coronavaccin heeft vervalst	https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/11/05/check-pfizergate/	VRT NWS	5 november 2021
Nieuwe documenten Pfizer betreffen periode na goedkeuring vaccin	https://dpa-factchecking.com/netherlands/211206-99-278191/	DPA	6 december 2021
Duizend overlijdens in document Pfizer zijn niet noodzakelijk te wijten aan vaccin	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/duizend-overlijdens-in-document-pfizer-niet-noodzakelijk-te-wijten-aan-vaccin	Factcheck Vlaanderen	17 december 2021
Artikelen beweren onterecht dat Pfizer-document "doofpot" van 1200 sterfgevallen "onthult"	https://factchecknederland.afp.com/http%253A%252F%252Fdoc.afp.com%252F9UU4RP-1	AFP	17 december 2021
Speculatie over reden oversterfte is ongegrond	https://dpa-factchecking.com/netherlands/220112-99-682599/	DPA	12 januari 2022
Dit document bevat geen "achtergehouden" bijwerkingen en sterfgevallen door Pfizer-vaccin	https://factchecknederland.afp.com/doc.afp.com.326C9BA	AFP	18 maart 2022
Nee, uit documenten van Pfizer blijkt niet dat het coronavaccin 1291 bijwerkingen heeft	https://www.knack.be/nieuws/factcheck/factcheck-nee-uit-documenten-van-pfizer-blijkt-niet-dat-het-coronavaccin-1291-bijwerkingen-heeft/article-longread-1851803.html	Knack	29 maart 2022
Er bestaat geen Pfizeronderzoek dat hoge kans op hartaanval door vaccinatie aantoont	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/geen-pfizer-onderzoek-hoge-kans-hartaanval-vaccinatie	Factcheck Vlaanderen	22 april 2022

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Blogger maakt foute redenering over werkzaamheid Pfizervaccin	https://dpa-factchecking.com/belgium/220510-99-229275/	DPA	11 mei 2022
Neen, documenten tonen niet aan dat Pfizervaccin maar in 12 procent van gevallen werkt	https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/05/06/check-neen-pfizer-waren-niet-ongetest-en-bedrijf-hield-docum/	VRT NWS	16 mei 2022
Nee, Pfizer-document onthult niet dat coronavaccin slechts 12% effectief is	https://factchecknederland.afp.com/doc.afp.com.32A89XP	AFP	17 mei 2022
Nee, coronavaccins “shedden” niet en veroorzaken geen hepatitis bij kinderen	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/coronavaccins-shedden-niet-en-veroorzaken-geen-hepatitis-bij-kinderen	Factcheck Vlaanderen	15 juni 2022
Pfizerdocument toont niet aan dat “tot 97% van de zwangere gevaccineerde vrouwen hun baby's verloren”	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/pfizer-document-toont-niet-aan-dat-gevaccineerde-vrouwen-hun-baby-verloren	Factcheck Vlaanderen	20 juni 2022
Studies tonen: coronavaccins veilig voor zwangere en baby	https://dpa-factchecking.com/netherlands/220623-99-770077/	DPA	23 juni 2022
Nieuwe studie wijst op veiligheid vaccins, niet op “onvruchtbaarheid”	https://factcheck.vlaanderen/factcheck/nieuwe-studie-wijst-op-veiligheid-vaccins-niet-op-onvruchtbaarheid	Factcheck Vlaanderen	13 juli 2022
Pfizer-document toont geen miskraamrisico na vaccinatie	https://nieuwscheckers.nl/pfizer-document-toont-geen-miskraamrisico-na-vaccinatie/	Nieuwscheckers	19 augustus 2022

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Bijlage 3: Meest gedeelde desinfoverhalen

TITEL	URL	#RETWEETS	DATUM
Gevaccineerden hebben 500 procent meer kans om een hartaanval te krijgen, zegt Pfizer-onderzoek	https://www.ninefornews.nl/gevaccineerden-hebben-500-procent-meer-kans-om-een-hartaanval-te-krijgen-zegt-pfizer-onderzoek/	1708	22 maart 2022
Doodse stilte rond Pfizer Papers: 'Dit kan wel eens de grootste misdaad tegen de mensheid ooit zijn'	https://www.ninefornews.nl/doodse-stilte-rond-pfizer-papers-dit-kan-wel-eens-de-grootste-misdaad-tegen-de-mensheid-ooit-zijn/	1114	9 december 2021
Pfizer geeft meer documenten vrij na gerechtelijk bevel, het is ronduit schokkend!	https://hetanderenieuws.nl/pfizer-geeft-meer-documenten-vrij-na-gerechtelijk-bevel-het-is-ronduit-schokkend/	1003	25 juni 2022
Vertrouwelijke Pfizer documenten onthullen dat Covid-19 vaccinatie zal leiden tot ontvolking	https://dissident.one/2022/06/07/vertrouwelijke-pfizer-documenten-onthullen-dat-covid-19-vaccinatie-zal-leiden-tot-ontvolking/	773	6 juli 2022
Vertrouwelijke Pfizer documenten onthullen dat het Covid-19 vaccin zich ophoopt in de eierstokken – en nu blijkt uit officiële Britse gegevens dat het aantal gevallen van eierstokkanker een recordhoogte heeft bereikt	https://dissident.one/2022/03/12/29154/	613	12 maart 2022

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Vertrouwelijk Pfizer document onthult criminele doofpot van VACCIN DODEN… ze wisten reeds begin 2021 dat de prik mensen doodde… drie keer meer VROUWEN dan MANNEN	https://www.frontnieuws.com/vertrouwelijk-pfizer-document-onthult-criminele-doofpot-van-vaccin-doden-ze-wisten-reeds-begin-2021-dat-de-prik-mensen-doodde-drie-keer-meer-vrouwen-dan-mannen/	587	3 december 2021
Pfizer documenten vrijgegeven terwijl u naar Oekraïne keek – Ontelbare doden, bijwerkingen, miskramen	https://dissident.one/2022/03/02/28823/	537	2 maart 2022
Rechter beveelt vrijgave Pfizer documenten: Enorm aantal doden en bijwerkingen verhuld	https://www.xandernieuws.net/algemeen/rechter-beveelt-vrijgave-pfizer-documenten-enorm-aantal-doden-en-bijwerkingen-verhuld	359	2 december 2021
De ergste angsten zijn uitgekomen: Pfizer mRNA integreert in uw DNA	https://dissident.one/2022/03/03/28868/	340	3 maart 2022
Documenten onthullen dat Pfizer-vaccin lawine van miskramen en doodgeboorten veroorzaakte	https://dissident.one/2021/12/26/25788/	271	26 december 2021
Op gerechtelijk bevel geopenbaarde Pfizer documenten onthulen dat 82% – 97% van de Pfizer COVID-19 gevaccineerde zwangere vrouwen hun baby's verloren	https://www.frontnieuws.com/op-gerechtelijk-bevel-geopenbaarde-pfizer-documenten-onthulen-dat-82-97-van-de-pfizer-covid-19-gevaccineerde-zwangere-vrouwen-hun-babys-verloren/	270	1 juni 2022
Nieuwe schokkende studie bewijst dat het mRNA-vaccin van Pfizer het menselijk DNA blijvend verandert	https://www.frontnieuws.com/nieuwe-schokkende-studie-bewijst-dat-het-mrna-vaccin-van-pfizer-het-menselijk-dna-blijvend-verandert/	257	27 februari 2022

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Pfizer vaccin bijwerkingen: Nieuwe documenten onthullen een schokkende 158.000 bijwerkingen	https://dissident.one/2022/03/10/29101/	135	10 maart 2022
Wat hebben ze te verbergen? FDA wil vaccingegevens Pfizer pas in 2076 vrijgeven	https://www.frontnieuws.com/wat-hebben-ze-te-verbergen-fda-wil-vaccingegevens-pfizer-pas-in-2076-vrijgeven/	120	19 november 2021
Documenten onthullen dat Pfizer-vaccin lawine van miskramen en doodgeboorten veroorzaakte	https://www.frontnieuws.com/documenten-onthullen-dat-pfizer-vaccin-lawine-van-miskramen-en-doodgeboorten-veroorzaakte/	114	26 december 2021
Pfizer moet binnen 48 uur werkzaamheid en veiligheid van zijn vaccin bewijzen in Uruguay	https://dissident.one/2022/07/04/pfizer-moet-binnen-48-uur-werkzaamheid-en-veiligheid-van-zijn-vaccin-bewijzen-in-uruguay	112	4 juli 2022
Cardioloog neemt vrijgegeven Pfizer-documenten onder de loep en moet bijna overgeven	https://www.ninefornews.nl/cardioloog-neemt-vrijgegeven-pfizer-documenten-onder-de-loep-en-moet-bijna-overgeven/	104	10 maart 2022
Hartschade gevonden bij tieners maanden na tweede Pfizer-vaccinatie, blijkt uit onderzoek	https://dissident.one/2022/03/30/29978/	104	30 maart 2022
‘Als je het Pfizer vaccin krijgt, heb je meer kans om COVID te krijgen’: Insider lekt FDA studie	https://dissident.one/2021/09/30/20162/	100	30 september 2021

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

Bijlage 4: Interview Jelle van Buuren

Interview Jelle van Buuren over Pfizerpapers, 13 oktober 2022

Door Peter Burger

Jelle van Buuren (1963) is verbonden aan het Institute of Security and Global Affair van de Universiteit Leiden. Een van zijn laatste publicaties is het artikel 'Komt een complot bij de dokter… Medische complottheorieën door de jaren heen' (Leidschrift, juni 2022).

Wantrouwen wordt gevoed door een geschiedenis van misbruik

Van Buuren benadrukt dat mensen om begrijpelijke redenen medische complotten geloofwaardig kunnen vinden. 'Je zou het "prudente paranoia" kunnen noemen. De gezondheid van jou en mensen om je heen is kostbaar, dus waarschuwingen voor gevaar vinden makkelijk gehoor. Daarbij zijn mensen banger voor wat je niet kunt waarnemen, zoals nucleaire straling of stoffen in hun lichaam voor een vaccinatie, dan voor meer tastbare risico's. Wantrouwen tegen de farmaceutische industrie is gezien de geschiedenis ook niet onredelijk: er zijn voorbeelden van geneesmiddelen die eerst werden getest in landen met de zwakste regulering.

Tot slot is het begrijpelijk dat sommige maatschappelijke groepen een extra groot wantrouwen koesteren tegenover de overheid en medische bedrijven. Denk aan het Tuskegee-schandaal, waarbij aan zwarte Amerikaanse mannen die niet wisten dat ze proefpersoon waren behandeling tegen syfilis werd onthouden. Zoiets blijft hangen in het collectieve geheugen.'

Van dat wantrouwen is ook misbruik gemaakt. 'Toen nog weinig bekend was over de oorsprong van AIDS, en zwarte Amerikanen onevenredig hard werden getroffen door de ziekte, hebben Stasi en KGB de complottheorie gepromoot dat AIDS uit een Amerikaans militair laboratorium kwam.'

'Beweringen over complotten kunnen niet zo maar van tafel worden geveegd: zo heeft de CIA bijvoorbeeld in de jaren zestig inderdaad geëxperimenteerd met *mind control*. Je moet dus elke nieuwe bewering weer toetsen.'

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

Sociale media hebben de verspreiding van complottheorieën wezenlijk veranderd

Van Buuren, die zelf geen smartphone heeft: 'Sociale media zijn niet schuldig aan het ontstaan van complottheorieën, die waren er altijd al, maar ze hebben de verspreiding versneld en geïnternationaliseerd en brengen die complotten ook onder de aandacht van mensen die er helemaal niet naar op zoek zijn.'

'Door de herhaling lijken ze geloofwaardiger: mensen geloven makkelijker wat ze vaker horen, uit ogenschijnlijk verschillende hoeken. Maar vaak gaat het maar om één niet-onderbouwde bewering, die in opeenvolgende publicaties steeds zekerder lijkt te worden. Zo kunnen biolabs in Oekraïne starten als een vraag in een fringe medium, dan stelliger worden gepresenteerd door FOX News, wordt dat weer opgepikt door het Russische kanaal RT en dan nog eens geëchood door een fringe medium. In die cirkel kan een vraagteken veranderen in een uitroepteken.'

Transparantie-paradox

Bijzonder aan de complottheorieën over de Pfizer Papers is dat ze gebaseerd zijn op een immense, en nog steeds groeiende hoeveelheid documenten van het bedrijf zelf, openbaar gemaakt na een beroep op de rechter. Die wijze van openbaarmaking voedt de complottheorieën. Van Buuren: 'Je kunt dat de transparantieparadox noemen. Als er dan uiteindelijk iets wordt gepubliceerd na een beroep op – in Nederland – de WOO, moet dat meteen een "ongelooflijke onthulling" zijn. Zo stond er in de documenten over contacten van de overheid met het WEF weinig spannends, maar het was in alternatieve media wel goed voor internationale publiciteit.

Aan de andere kant: als je alles direct openbaar maakt, kunnen complotdenkers zeggen dat je probeert om de onthullende gegevens te begraven in een enorme berg documenten.'

Journalisten: stug doorgaan

Wat kunnen journalisten en overheid doen om het wantrouwen tegen te gaan? Van Buuren, die zelf als onderzoekjournalist heeft gewerkt: 'Journalisten moeten stug doorgaan met hun werk. Die moeten op een professionele manier al die documenten doorwerken en open zijn over hun eigen beperkingen en fouten. Op de lange duur win je daarmee vertrouwen terug bij de grote middengroep. Maar de hele media-ecologie over complotten, met aanjagers met economische en politieke belangen, krijg je daarmee niet weg, als je dat al zou willen.'

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738

BENEDMO

‘Bij de overheid is het goed dat nu bijvoorbeeld het coronabeleid kritisch wordt geëvalueerd door de Onderzoeksraad voor de Veiligheid. Dat laat zien dat er nog steeds een tegenmacht bestaat, net als bijvoorbeeld de Inspectie Justitie en Veiligheid en onderzoeksjournalistiek. Ik wil daar geen jubelverhaal over afsteken, maar het laat wel zien dat het niet allemaal mensen zijn die onder een hoedje spelen met elkaar.’

‘Tot slot zou de overheid voortdurend, en niet pas als er een crisis uitbreekt, moeten investeren in netwerken, bijvoorbeeld met huisartsen, om wantrouwende groepen te bereiken. Vertrouwen winnen en behouden vraagt om een permanente inspanning.’

This project has received funding from the European Union under Agreement number:INEA/CEF/ICT/A2020/2381738